

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XVIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**PROCEEDINGS
of the XVIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**2023
Астана**

УДК 001+37
ББК 72+74
G99

«GYLYM JÁNE BILIM – 2023» студенттер мен жас ғалымдардың XVIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XVIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2023» = The XVIII International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2023». – Астана: – 6865 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-337-871-8

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001+37
ББК 72+74

ISBN 978-601-337-871-8

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023**

и почвенных условий, а также принимать меры по снижению негативного воздействия производства на окружающую среду.

В ходе исследования были выявлены также необходимые направления развития и модернизации агропромышленного комплекса, направленные на увеличение эффективности использования кормовых ресурсов и снижение воздействия на окружающую среду. Среди таких направлений можно выделить использование современных технологий в производстве кормовых культур, оптимизацию производства и потребления кормов, а также усовершенствование системы управления агропромышленным комплексом.

Таким образом, эффективное использование кормовых ресурсов является важным фактором повышения производительности животноводства и улучшения экологической ситуации в агропромышленном комплексе Казахстана. Однако, для достижения этой цели необходима модернизация агропромышленного комплекса и внедрение современных технологий в производство кормовых культур, а также усовершенствование системы управления.

Список использованных источников

1. Аймаганбетова, А.А., Сейткалиева, А.Н. и Токтарова, Г.А. "Развитие экологического менеджмента в агропромышленном комплексе Казахстана", Вестник Казахского национального аграрного университета, т. 42, № 4, 2018 г.

2. Алтынбекова, Г.Ж., Бижанова, С.С. и Кадырбеков, К.С. "Экологический менеджмент в сельском хозяйстве Казахстана", Сельскохозяйственная биология, т. 53, № 3, 2018 г.

3. Кулмуратова, А.С. и Амангельдиев, С.А. "Анализ состояния использования кормовых ресурсов в сельском хозяйстве Казахстана", Вестник Казахского национального аграрного университета, т. 43, № 2, 2019 г.

4. Касымова, А.С., Абдрахманова, А.А. и Абдиева, А.С. "Проблемы использования кормовых ресурсов в агропромышленном комплексе Казахстана", Аграрный научный журнал, т. 1, № 3, 2017 г.

5. Серикова, А.А. и Алтынбекова, Г.Ж. "Оценка эффективности использования кормовых ресурсов в условиях экологического менеджмента в агропромышленном комплексе Казахстана", Аграрный научный журнал, т. 2, № 2, 2018 г.

6. Жаксылыкова, А.Т., Сагымбекова, Д.С. и Сатбекова, А.К. "Современные технологии использования кормовых ресурсов в агропромышленном комплексе Казахстана", Вестник Казахского национального аграрного университета, т. 41, № 4, 2017 г.

ӘОЖ 541.124

ҚАЗАҚСТАНДА ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА ДАМУЫНЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Жұбатқан Н.М

E-mail: nargiz.zhubatkan@mail.ru

«Инновациялық менеджмент» тобының 2 курс магистранты,
Ғылыми жетекші: Тлеубердиева С.С
доцент, э.ғ.к Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті

Тірек сөздер: цифрлық экономика, цифрландыру процесі, ақпараттық технология, бәсекеге қабілеттілік.

Қазіргі таңда мемлекет тарапынан ұлттық экономиканы цифрландыруға бағытталған көптеген бағдарламалар енгізілуде. Бұл бағыт бойынша жүргізілетін

жұмыстар цифрлық экономиканың мәнін, мақсатын және цифрландырудың бағыттарын нақтылап анықтауды қажет етеді. Өз елімізде цифрландыруды тиімді және тезірек енгізу кезінде біріншіден цифрлық процестері дамыған елдердің тәжірибесін зерттеп, ел экономикасының ерекшеліктеріне қарай өзгертіп, сонымен қатар аталған процестің еліміздегі қазіргі жағдайын анықтаумен қатар жүргізілуі тиіс. Қазір барлық мемлекеттер тез және түбегейлі өзгерген Ақпараттық технологиялар дәуіріне аяқ басты. Заттардың өнеркәсіптік интернеті, жасанды интеллект, блокчейн, виртуалды және озық технологиялар адамзат өміріне терең ене бастады. Цифрландыру процесінің арқасында мемлекеттердің экономикасы дамиды және бәсекеге қабілетті болады. Қазіргі уақытта дамыған елдердің көпшілігі қазіргі жағдайда әлемнің көптеген елдері цифрландыру бағдарламаларын жүзеге сыру арқылы экономиканың барлық салаларына цифрландырудың таралуын қалайды. Мысал ретінде, мемлекеттің цифрлық экономикасының өзгеруін көрсететін Сингапурды келтіруге болады. Жоспарға сәйкес, 2050 жылға қарай бұл елдегі барлық көлік түрлерінің 50% -ы электрлік болады. Бүгінде Сингапурда өзін-өзі басқаратын таксилер қолданылады. Біздің еліміз ЕАЭО шеңберінде цифрлық күн тәртібі бойынша бағдарламаны әзірлеуге серпінді қатысады. Осы ұйымның мемлекет басшылары цифрландыру процесін 2050 жылға дейін іске асыруды жоспарлап отыр. Бүкіл ел бойынша «азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясын құрайтын 340-қа жуық фронт-офис бар. Бұл бағдарлама жыл сайын азаматтарға 38 миллионнан астам қызмет көрсетеді. Еліміздің азаматтары үшін шалғайдағы елді мекендердің қолжетімділігін арттыру мақсатында жыл сайын 70 Мобильді ХҚКО қызмет көрсетумен айналысады, олар 12 мыңнан астам қоңырау шалуда, олар 500 мыңнан астам қызмет көрсетеді. Осы бағдарламаның шеңберінде мемлекеттік қызметтерді ұсыну үшін тізім құрылды және жұмыс істейді, бұл бағдарламаның айрықша ерекшелігі оның үнемі жұмыс істейтіндігі болып табылады. Бүгінгі таңда осы бағдарламаның көмегімен еліміздің азаматтары 746 мемлекеттік қызметке өтініш беріп ала алады. Үлкен деректер сияқты технологияларды пайдалану және енгізу бізге көрсетілген қызметтер тізімін кеңейтуге көмектеседі. Сонымен қатар мұндай технологиялар Ақпараттық технологиялар базасын толығымен қалыптастырады.

«Цифрлық Қазақстан» бағдарламасын іске асыру нәтижесінде үлкен нәтижелерге қол жеткізу жоспарлануда. Атап айтқанда, 2025 жылға қарай бағдарлама бюджетке 1,7-2,2 трлн теңге әкелуі тиіс, оны қосылған құн негізінде қайтару жоспарланып отыр. Бұл сома салынған инвестициялық қаражаттан 4,8-6,4 есе көп. Біздің елімізде цифрландыруды барынша енгізу жөніндегі жұмыстың негізгі мақсаты осы процестердің нәтижесінде бүкіл ел цифрландырылуы тиіс және бұл осы шаралар есебінен экономиканың ЖІӨ өсуінің үштен бірін қамтамасыз етеді. 2020 жылы экономиканың негізгі секторларындағы өнімділіктің өсуі 20% - дан 50% - ға дейін ұлғаяды. Бұл бағдарлама 300 мың жаңа жұмыс орнын құруға мүмкіндік береді. АКТ бойынша БҰҰ рейтингінде еліміздің мақсаты - 30-шы орынға ие болу. Бағдарлама бағыттарын іске асыру 2025 жылға қарай 1,6-2,2% - ға өсуді қамтамасыз етуі тиіс. Цифрлық экономиканың оң нәтижелерін пайдалану, егер елдегі барлық тұрғындар цифрлық технологияларды қолдану дағдыларына ие болса ғана қол жеткізіледі. Алайда, қазіргі уақытта халықтың жаңа компьютерлік технологияларды қолдану қабілеті 76,2% құрайды. Бұл жағдайда жақын арада сауаттылықты арттыру қажет. Қазіргі жағдайда еліміздің Білім және ғылым министрлігі жаңа бастамалар мен ұсыныстарды іске асыруда: - қазіргі заманғы ақпараттық технологиялармен танысу және ақпараттық технологияларды оқыту мақсатында жалпы базалық білімді

қалыптастыратын 3-4 сынып оқушылары үшін «ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» пәні енгізілді; - робототехника бойынша 372 үйірме жұмыс істейді., roar of robotics бағдарламалаудың жалпы принциптері мен негіздерін үйрету. Сонымен қатар, жас ұрпақтың жаңа талаптары мен нормативтік актілерін ескере отырып, уақыт өте келе орта білім берудің мазмұнын олардың шығармашылық ойлауы мен техникалық дағдыларын дамыта отырып қайта өңдеу жоспарланып отырғанын атап өткен жөн: - ақпараттық технологиялар саласындағы дағдыларды дамыту мақсатында студенттер үш мамандықтан үзіндіде «ақпараттық және коммуникациялық технологиялар» пәнін енгізді; - жаңа кәсіби нормалар мен стандарттар құрылады, бұл техникалық және кәсіптік, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің білім беру бағдарламалары үшін негізгі негіз болады. Осыған қарамастан, мұндай жұмыстардың орындалуына қарамастан, отандық экономикада қажетті білім мен дағдыларға, кәсіби тәжірибеге ие Ақпараттық технологиялар мамандарының саны аз. Цифрландыру процесі жұмыс процесіне, оның ішінде қазіргі нарықта болған кәсіпкерлердің жұмыс істеу процесіне жоғары талаптар қояды. Жұмыспен қамту секторы мен жұмысшылар секторы арасындағы байланыс пен өзара түсіністіктің болмауы нарыққа қажет емес қызметкерлерді қайта даярлауға және қажетсіз жұмысшыларды оқытуға әкелуі мүмкін. Бұған жол бермеу үшін барлық жастағы халықты цифрлық технологияларды қолдануға дайындау қажет. «Самұрық-Қазына» қорының қатысуымен «біздің қала» экономикасын дамыту және ел азаматтарының өмір сүру сапасын жақсарту және дамыту жөніндегі мемлекеттік бағдарлама мемлекеттің барлық қалаларында іске асырылуда. Келісілген жоспарға сәйкес, бағдарламаны орындау нәтижесінде бұл жоба мемлекеттік бюджетке 2 трлн теңгеден астам қаражат әкелді. Цифрландыру біздің мемлекетіміздің барлық секторларын қамтиды, бұл жобаны іске асырудан мынадай оң өзгерістерге әкеледі: шығындарды азайту, шешімдер қабылдауда шындықтың болуы, сыбайлас жемқорлықты тоқтату және т.б. Қазақстанда қалалық және коммуналдық қызметтердің тиімділігіне цифрлық технологияларды енгізу есебінен қол жеткізу болжанып отыр. «Ақылды қала» жобасының негізгі орталық элементі - адам және оның қажеттіліктері. Жоспар бойынша Нұр-сұлтан және Алматы сияқты қалалар толығымен «ақылды қалаға» айналады, ал болашақта Қарағанды, Ақтөбе, Шымкент сияқты қалалар ақылды қалаға айналады. Осы қалаларды абаттандыру арқылы қала тұрғындарының өмір сүру сапасын, қауіпсіздігін, экологиялық тазалығын және барлық қолданыстағы секторлардың жұмысын жақсартатын жаңа инфрақұрылым құрылады. Бұл біздің еліміздің отандық өнертабысы емес, бұл әлемнің озық елдерінің тәжірибесі. «Ақылды қаланың» негізгі бағыттары Еуропа елдеріндегі дамушы қалалардың тәжірибесіне байланысты әзірленген және 6 пәннің: «ақылды экономика», «ақылды басқару», «ақылды өмір», «ақылды ұтқырлық», «ақылды адамдар» және «ақылды қоршаған орта» өзара іс-қимылына негізделген. Осы модельді құру және қолдану арқылы Еуропа елдері мен олардың тұрғындары қаланың әлеуметтік және экономикалық ортасын дамытуда үлкен жетістіктерге жетті. Біздің еліміз Еуропа елдерінің тәжірибесін зерттеді, еліміздің қоғамы мен инфрақұрылымының ерекшеліктеріне байланысты шетелдік тәжірибені талдады. Оң нәтижелер туралы ұзақ уақыт айтуға болады, олардың көпшілігі бар. Мемлекет жоспарына сәйкес, экономиканы цифрландырудың арқасында мынадай өзгерістер болады: электр энергетикасы секторында энергия мен ақшаны үнемдеу; коммуналдық желілердің қызметіндегі шығындарды азайтудың, қоғамдағы қылмысқа байланысты оқиғаларды азайтудың және жалпы халықтың өмірін жақсартудың негізгі жолдары.

Қорытындылай келе, нарықта цифрландыруды енгізу және жетілдіру Қазақстанда қазіргі ағымдағы позициялармен салыстырғанда неғұрлым жылдам экономикалық өсуге әкеледі. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2020 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауында атап өтілгендей: «Цифрландыру - бұл қазіргі кезеңдегі жаңа экономиканың тренді ғана емес, жалпы ұлттық экономиканың дамуы мен бәсекеге қабілеттілігі.» Негізінде болашақта цифрлық теңсіздікті жою қажет, халық үшін Интернетке барынша қолжетімділікті және барлық азаматтар үшін жоғары сапалы және тиімді коммуникацияны қамтамасыз ету. Бұл қазір күнделікті қолданылатын электр және электр энергиясы сияқты негізгі қажеттілікке айналуға. Қайта өңдеу өндірісін, көлікті және тасымалдауға байланысты логистиканы қоса алғанда, цифрландыру экономикасының негізгі салаларын дамыту, ауыл шаруашылығы, сауданың жаңа бағыты - электрондық коммерция, қолма-қол ақшасыз қаражатпен алмасу, қаржы секторында жаңа технологияларды қолдану, капиталдың тез өтелуге тұрақтылығын және экономикада іске асырылатын жобалардың экономикалық тиімділігін арттырады. Осылайша, біз болашақ экономикадағы ең маңызды нәрсе адамның қажеттіліктеріне бағытталған цифрлық экономика екенін анықтай алдық. Егер ол адамға бағытталған болса, біздің қажеттіліктерімізді қанағаттандырады, күнделікті өмірде көмектеседі, содан кейін адамзат оң дамуға мүмкіндік алады және өмірді жақсартуға ерекше назар аударылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы (2017). <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1700000827>)
2. Рашид, К. (2018). Цифрландыру Қазақстанда күн тәртібінде 03.05.18/18 /<https://digitalkz.kz/v-kazahstane-na-rovostke-dnja-cifrov/>)
3. Василенко, Н. В. (2017). Цифрлық экономика: тұжырымдамалар және шындық / / цифрлық экономикадағы инновациялық кластерлер: теория және практика: халықаралық қатысумен ғылыми-практикалық конференция материалдары. 17-22 мамыр / ред.а. в. Бабкина. Санкт-Петербург. : Политехникалық басылым.

УДК 338

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІК ЖОБАЛАРЫ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАҒЫТЫ РЕТІНДЕ

Жантелеуова Гүлден Мендіханқызы
zhanteleuova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Евразия Ұлттық Университеті
Астана қ, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Ш.Ш.Турмаханбетова

Әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік қызметтерді дамытудың инновациялық бағыты ретінде әрекет етеді. Инновацияларсыз әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту мүмкін емес. Ғылыми әдебиеттерде инновация ұғымы жиі қолданылады. Инновация ұғымы негізінен техникалық, технологиялық және экономикалық қызметті талдауда қолданылды, мұнда оның